

SKY 334 İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ

MESLEK HASTALIKLARI

Doç.Dr.Gölbiye Y. YAŞAR, Doç.Dr.Tölin Ően ESMER

• TANIM VE KAVRAMLAR

➤ Meslek hastalıkları;

- 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasında mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık olarak tanımlanmıştır.
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda meslek hastalığı; sigortalının çalıştığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık sakatlık veya ruhi arıza halleridir.

• TANIM VE KAVRAMLAR

➤ **Yükümlülük Süresi:** Sigortalının meslek hastalığına neden olan işinden ayrıldığı tarih ile, meslek hastalığının meydana çıktığı tarih arasında geçecek en uzun süredir. Tüzükte çeşitli meslek hastalıkları için belirtilmiş yükümlülük süreleri 3 günle 15 yıl arasında değişmektedir.

➤ **Maruziyet Süresi:** Zararlı etkinin başlamasıyla meslek hastalığı belirtilerinin ortaya çıkması için geçmesi kabul edilen en kısa süredir.

➤ **İşle İlgili hastalıklar:** Yalnızca bilinen ya da kabul edilen meslek hastalıkları değil, oluşmasında ve gelişmesinde çalışma ortam ve biçiminin diğer sebepler arasında önemli bir etmen olduğu hastalıklardır. Yani işyerinde var olan birçok nedensel faktör ve başka risk faktörlerinin birlikte rol oynadığı hastalıklardır ve etyoloji komplekstir. Hastalık etkeninin işyerinde olması zorunlu değildir.

• Doğrudan işyerinden kaynaklanmasalar bile, işyerindeki faktörlerden etkilenirler ve seyirleri değişir. Yapılan iş, hastalığa neden olur, ağırlaştırır, hızlandırır ya da alevlendirir, çalışma kapasitesini azaltabilir

• İşle ilgili hastalıklar meslek hastalıklarına göre daha siktir ve işçiler kadar genel toplumda da görülürler.

• TANIM VE KAVRAMLAR

➤ Meslek hastalığı, sigortalının işyerinde gördüğü işten veya işyerinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir anlatımla meslek hastalığı, belirli bir mesleğin (işin) ifası sonucu o mesleğin (işin) nitelik ve yürütüm şartlarının doğurduğu bir sakatlık veya hastalıktır. Meslek hastalığı, zaman içinde yavaş yavaş ortaya çıkan bir rahatsızlıktır.

Meslek hastalıkları,

- ✓ Kendine özgü bir klinik tablonun varlığı,
- ✓ Hastalık etkeninin iyi belirlenmiş olması,
- ✓ Hastalık etkeni veya metabolitinin biyolojik ortamda bulunuşu,
- ✓ Hastalığın deneysel olarak oluşturulabilmesi
- ✓ Hastalığın o meslekte çalışanlarda insidansının (görülme sıklığı) yüksek olması ile karakterizedir.

Yetkilendirilmiş Sağlık Hizmet Sunucuları

- Meslek Hastalıkları Hastaneleri,
- Kamu Üniversiteleri Hastaneleri ve
- Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastaneleridir.

MESLEK HASTALIKLARI HASTANELERİ

- İstanbul Nişantaşı Meslek Hastalıkları Hastanesi 1949 yılında SSK'nin ilk hastanesi olarak kurulmuştur.
- 1978 yılında Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi, Ankara SSK Ulus Hastanesi bünyesinde kurulmuştur. Temel gerekçe meslek hastalıkları alanında eksik olan bilgi birikiminin sağlanması, ulusal kaynakların korunmasıdır. Kuruluşu sonrasında tespit edilen meslek hastalıkları sayısı ve çeşidinde hızlı bir artış görülmüştür.
- Kurulan meslek hastalıkları hastaneleri, hizmet içi eğitim önceliği, yurtdışı-yurtiçi eğitim önceliği, 400 yataklı hastaneye eşdeğer kütüphane, ilk iş psikolojisi laboratuvarı, ilk endüstriyel toksikoloji laboratuvarı gibi özel olanaklarla; kimya mühendisleri, iş psikologları, gibi özel kadrolarla, Türkiye'deki tüm işyerlerine başhekim olmasıyla girmek, ilgili tüm kurumlarla yazışma yapabilmek, işyerlerinden tüm işçilerin sağlık muayenelerinin gerçekleştirilmesini isteyebilmek gibi özel yetkilerle desteklenmiştir. Meslek hastalıkları hastaneleri geniş tabanlı bilimsel çalışmaları bizzat yaparak veya katkı sağlayarak duyarlılık gelişimine ve bilgi birikiminin oluşumuna hizmet etmiştir.

❖ Meslek hastaneleri diğer SSK hastaneleriyle birlikte 19.02.2005 tarihinde Sağlık Bakanlığına devredilmiştir. Halen lkemizde bulunan üç meslek hastalıkları hastanesinin (Ankara, İstanbul ve Zonguldak) yanı sıra 2008 yılından bu yana devlet niversiteleri hastaneleri ile 2011 yılından itibaren Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastaneleri, sigortalının çalışma gücü ve meslekte kazanma gücü kaybı oranlarının tespitinde esas alınacak sağlık kurulu raporlarını düzenlemek üzere yetkilendirilmişlerdir.

Meslek Hastalığının Unsurları

A) Meslek Hastalığına Tutulan Kişinin Sigortalı Olma Şartı

Meslek hastalığına yakalanan kişinin her şeyden önce sigortalı olması gerekmektedir. Ayrıca tıpkı iş kazasında olduğu gibi sigortalının belli bir gün prim ödeme şartı aranmaz.

B) Sigortalının Ruhsal Veya Bedensel Yönden Bir Zarara Uğraması

C) Hastalık, Sakatlık veya Ölümün Yürütülen İş Dolayısıyla Meydana Gelmesi

Yapılan faaliyet ya da iş ile ortaya çıkan zarar arasında uygun nedensellik bağının varlığı şarttır. Meslek hastalığında, iş kazasında olduğu gibi anilik durumu söz konusu olmayıp belli bir zaman içinde yavaş yavaş ortaya çıkma ve ilerleme vardır.

D) Hastalığın Tüzüğe Ekli Listede Yer Alması ve Belirtilen Süre İçinde Meydana Çıkması

Meslek hastalığı, aniden ortaya çıkmayıp uzun zaman süresince meydana geldiğine göre, bir kişinin işten ayrıldıktan sonra da meslek hastalığına yakalanma ihtimali bulunmaktadır. Bu durumda, meydana gelen hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmayacağı veya meslek hastalıklarının işten ayrıldıktan en geç ne kadar süre sonra ortaya çıktığı takdirde çalışılan işten dolayı meydana geldiğinin kabul edileceği, **Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü ve eki meslek hastalıkları listesinde** ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Örneğin Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü'nün 66. maddesine göre "Pnömokonyoz" hastalığının meslek hastalığı sayılabilmesi için, sigortalının havasında Pnömokonyoz yapacak yoğunluk ve nitelikte toz bulunan yeraltı ve yerüstü işyerlerinde toplam olarak en az 3 yıl çalışmış olması şarttır. Ancak belirli şartlar varsa 3 yıllık süreden indirilebilmektedir.

Meslek Hastalığının Unsurları

- Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü ve eki meslek hastalıkları listesinde ismi bulunmayan bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması üzerine çıkabilecek uyuşmazlıklar, 506 sayılı Kanununun 129. maddesine göre oluşturulan Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanmaktadır. Yüksek Sağlık Kurulu kararlarına karşı sigortalı mahkemeye başvurabilmektedir.
- Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü'nde yer alan hastalıklar ve etkenleri daha geniş kapsamda olmasına karşın, bugün geldiğimiz noktada eksik kalmaktadır. Öyle ki günümüz teknolojileri her geçen gün ilerlemekte ve bununla beraber yeni iş alanları ve çalışanları ortaya çıkmaktadır. Bunun için; önce hastalığın belirlenmesinde sonra da gerekli yardımların yapılmasında baz alınan listelerin sürekli güncellenmesi büyük önem arz etmektedir.
- Meslek hastalıkları listelerinde yer almayan ve fakat görülen iş ve görev icabı olarak alındığı kesin olarak tespit edilen diğer enfeksiyon hastalıkları da meslek hastalığı sayılır. Bu husustaki teşhisin laboratuvar deneyleriyle teyit edilmesi gereklidir. Hastalığın azami kuluçka süresi yükümlülük süresi olarak kabul edilir. (Sosyal Sigortalar Kanunu Sağlık İşlemleri Tüzüğü, *SSKSŞT, 1972, Mad.65)

*!!!Sağlık çalışanlarında sık görülen hastalıklar: Tüberküloz, Hepatit-B, AIDS, Kızamık, Kızamıkçık, kabakulak, suçiçeği, Menengokoksik menenjit, GİS Enfeksiyonu, Lejyoner Hastalığı, Difteri, boğmaca, sarıhumma, Herpes Enfeksiyonu

SAĞLIK ÇALIŞANI ?

- ✓ Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık çalışanı “toplumun sağlığını iyileştirme, koruma ve geliştirme işiyle uğraşan tüm insanlar” olarak tanımlanmıştır.
- ✓ Sağlık hizmeti özellikleri nedeniyle sağlık çalışanları açısından önemli tehlike ve riskler içerir. Sağlık çalışanları toplumun ve bireylerin sağlığını korurken, iyileştirirken kendi sağlıkları ile de ilgili olumsuzluklar yaşar.
- ✓ Sağlık çalışanlarının çalışma koşulları, mesleki riskleri, iş kazaları ve meslek hastalıklarına yönelik Dünya'da ve ülkemizde çok az araştırmanın yapılmış olması, gerçeklerin yeterince somut olarak tespit edilmemiş olması da yine sağlık çalışanlarının önünde aşılması gereken engeller arasında yer almaktadır.

SAĞLIK ÇALIŞANI ?

Sağlık Bakanlığı'nca 22.05.2014 tarih ve 29007 no.lu Resmi Gazetede yayınlanan “Sağlık Meslek Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş Ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik”

1. Tabip ve uzman tabip
2. Diş tabibi ve uzman diş tabibi
3. Eczacı
4. Ebe
5. Hemşire
6. Klinik psikolog
7. Fizyoterapist
8. Fizyoterapi teknikeri
9. Odyolog
10. Odyometri teknikeri
11. Diyetisyen
12. Dil ve konuşma terapisti
13. Podolog
14. Sağlık fizikçisi
15. Radyoterapi teknikeri
16. Anestezi teknisyeni/teknikeri
17. Tıbbi laboratuvar teknisyeni
18. Tıbbi laboratuvar ve patoloji teknikeri
19. Tıbbi görüntüleme teknisyeni/teknikeri
20. Ağız ve diş sağlığı teknikeri
21. Diş protez teknikeri
22. Tıbbi protez ve ortez teknisyeni/teknikeri
23. Ameliyathane teknikeri
24. Adli tıp teknikeri
25. Diyaliz teknikeri
26. Perfüzyonist
27. Eczane Teknikeri
28. İş ve uğraşı terapisti (Ergoterapist)
29. İş ve uğraşı teknikeri (Ergoterapi teknikeri)
30. Elektronörofizyoloji Teknikeri
31. Mamografi teknikeri
32. Optisyen
33. Acil tıp teknikeri
34. Acil tıp teknisyeni
35. Hemşire yardımcısı
36. Ebe yardımcısı
37. Sağlık bakım teknisyenidir.

SAĞLIK ÇALIŞANI ?

□ Aynı yönetmelik Ek 2’de diğer meslek mensupları olarak;

1. Psikolog
2. Biyolog
3. Çocuk gelişimcisi
4. Sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanı
5. Sağlık eğitimcisi/Tıbbi teknolog
6. Sağlık idarecisi
7. Çevre sağlığı teknisyeni/teknikeri
8. Yaşlı bakım teknikeri / Evde hasta bakım teknikeri
9. Tıbbi sekreter

□ Her ne kadar yönetmelik meslek grupları üzerinden bir belirleme/tanımlama yapmış ise de, bu belirlemelerin yanı sıra sağlık hizmetin verilmesinde doğrudan ya da dolaylı olarak çalışma alanı içerisinde gerek kurumun personeli olarak gerekse de hizmet alımına bağlı olarak (taşeron) çalışan;

- Yöneticiler
- İdari personel
- Teknik elemanlar
- Temizlik elemanları
- Mutfak ve yemek elemanları
- Güvenlik elemanları
- Şoförler
- İletişim elemanları
- Bilişim elemanları

Meslek Hastalıkları Listeleri

- 1- ILO Meslek Hastalıkları Listesi (2010)
- 2-DSÖ ICD-10- Meslek Hastalığı Tanı Kodları
- 3-Ülkelerin geliştirdiği listeler

Türkiye’de Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Tespit İşlemleri Yönetmeliği’nde yer alan Meslek Hastalıkları Listesi (2008)

Türkiye'de Uygulanan Meslek Hastalıkları Listesi

A Grubu: Kimyasal Maddelerle Oluşan Meslek Hastalıkları:

- Arsenik
- Cıva
- Organik fosfor
- Krom
- Nikel
- Kurşun
- Solventler (benzen, C.S.)
- Amonyak
- Aldehitler

Türkiye'de Uygulanan Meslek Hastalıkları Listesi

B Grubu: Deri Hastalıkları:

- Deri kanserleri
- Kanserleşmeyen deri hastalıklar

Türkiye'de Uygulanan Meslek Hastalıkları Listesi

C Grubu: Pnömkonyoz ve Diğer Mesleki Solunum Sistemi Hastalıkları:

- Silikoz
- Bissinoz
- Asbestoz
- Bronşial astım
- Silikotüberküloz
- K.İ.P. (kömür işçisi pnömkonyozu)
- Sideroz

Türkiye'de Uygulanan Meslek Hastalıkları Listesi

D Grubu: Mesleki Bulaşıcı Hastalıklar:

- Viral hepatit
- Salmonella infeksiyonları
- Şarbon
- Kuduz
- Amibiasis
- Malaria
- Bruselloz

Türkiye'de Uygulanan Meslek Hastalıkları Listesi

E Grubu: Fizik Etkenlerle Olan Meslek Hastalıkları:

- Gürültü
- İyonlayıcı radyasyon
- Caison (basınç)
- İyonize olmayan radyasyon
- Vibrasyon
- Termal (soğuk-sıcak)

Sağlık alışanlarında Meslek Hastalıkları

- Stres
- Tükenmişlik sendromu
- İş doyumsuzluğu
- Ruh sağlığı sorunları
- Bulaşıcı hastalıklar
- Ergonomik sorunlar
- Kazalar
- Yaralanmalar

Sağlık Alanında Meslek Hastalığına Yol Açabilen Riskler

- Biyolojik ajanlar(Mikroorganizmalar)
- Kimyasal ajanlar (Karsinojenler, toksik ajanlar vb)
- Fiziksel ajanlar (radyasyon, elektro-manyetik alan vb.)
- Ergonomik riskler
- Psikososyal Ajanlar (Mobbing, tükenmişlik sendromu)

Meslek Hastalıkları Tanı Sistemi

- Dünyada bir standart yoktur, tanımlamalar ülkeden ülkeye değişmektedir.
- Sağlık kurumu ve sosyal güvenlik kurumlarının tanımlamaları farklıdır.
- Yasal tanı söz konusu olduğunda zorlu, uzun, yorucu bir süreçtir.
- Bazı ülkelerde tıbbi meslek hastalığı ve yasal meslek hastalığı ayırımı yoktur.

Çeşitli ülkelerde meslek hastalığı veri toplama sistemi

Ülke	Sistem	Bildirim	Zorunluluk Gönüllülük	Özellik
Çin	Ulusal online MH bildirim sistemi Ulusal Majör MH sentinel surveyans programı	İşyeri hekimi	Zorunlu	İl hastalık kontrol ve önleme merkezi, bölge, sağlık bakanlığı bakanlık yıllık istatistik yayınlar
AB	Europeann Occupational Diseases Statistics project	Proje üyesi ülkeler	Gönüllü	Altı ülke fatal MH bildiriyor,tanı ve sosyal güvenlik kayıt sistemi üye ülkelerde farklı olup, çekirdek bir veri tabanı 68 ortak hastalık içerir.
Finlandiya	Finnish Register of Occupational Diseases	Hekim/İşveren	Zorunlu	Hekim, işveren, Çiftçilerin sosyal güvenlik kurumu da dahil sigorta şirketleri verileri FIOH'a yönlendirir. Kaza sigorta kurumları federasyonu verileri toplar istatistikleri yayınlar

Çeşitli ülkelerde meslek hastalığı veri toplama sistemi

Ülke	Sistem	Bildirim	Zorunluluk Gönüllülük	Özellik
Hollanda	MH merkezi, Amsterdam Üniversitesinin bir bölümü akademik bir merkez	Hekim	Zorunlu	İşyeri hekimi, mesleki solunum ve deri hastalıkları için özel programlar, değişik çalışma alanlarına özel programlardan veriler merkezde toplanır
ABD	OSHA occupational injury and illness recording and reporting system	İşveren	Zorunlu	İşgünü kaybı, bilinç kaybı, iş değişikliği, ilkyardımdan fazla tıbbi tedavi gerektiren durumlar, 80.000 kuruluştan özet rapor
	BLS annual survey of occupational injuries and illness	İşveren	Zorunlu	En geniş surveyans sistemi
	Kömür işçilerin sağlığı surveyans programı(NIOSH)	NIOSH B Okuyucu	Gönüllü	
Danimarka	Dannish Register of Accidents Diseases/National board of industrial injuries Natioanl working Environment Authority	Hekim İşveren	Zorunlu	Şüpheli vakalar elektronik sistemde bildirilir.

Türkiye'de Meslek Hastalığı Tanı Sistemi

MH Şüphesi

İşyeri hekimi, Sağlık Kurumu, çalışan

Tıbbi MH Tanısı

SB MHH , SB EAH, Kamu Üniv. Hastaneleri (SB İstatistikleri)

Yasal MH Tanısı

SGK MH Tanı Kurulu (SGK İstatistikleri)

İtiraz

SGK Yüksek Sağlık Kurulu

Meslek Hastalığı Tanısı Konulması

- Çalışan, meslek hastalığı ile ilgili tanı alabilmek için SGK İl Müdürlüğüne bireysel başvurur, yetkili bir hastaneye sevk istenir.
- Tanı aldıktan sonra bu tanı ile işverene giderek, SGK'ya başvurması istenir.
- İşveren bildirim yapar.
- İşyeri teftişleri, analizler vs. ile bir dosya tamamlama süreci tamamlanır.
- Dosya SGK Meslek Hastalıkları Tanı Kurulu'na gider, dosya onaylanırsa bir işgöremezlik oranı belirlenir.
- Oran yüzde 10'u geçerse iş göremezlik ödeneği bağlanır ve meslek hastalığı kesinleşir.

Meslek Hastalığı Tanısı Konulması

Hekimlerin İzlediği Yol

1. Çalışanın semptomları ile işi arasında ilişki şüphesi, işyerinde ve aynı birimde çalışırken şikayetlerinin artması meslek hastalığı kuşkusunu artırır.
2. Hastanın ayrıntılı öyküsü ve iş öyküsü alınmalıdır.
3. Çalışanın daha önceki muayene bulguları gözden geçirilmelidir.
4. Tıbbi muayene bulguları bu bilgiler ışığında tekrar değerlendirilmelidir.
5. Meslek hastalığı kuşkusunu devam ediyorsa, çalışanın vücudunda ve işyerinde şüphelenilen madde analizi yapılır.

Meslek Hastalığı Tanısı Konulması

- Meslek hastalıklarında klinik ve laboratuvar incelemeler ve iş öyküsü ile ilişkilendirilmesi sonucunda yetkilendirilmiş sağlık kuruluşu tarafından 'Tıbbi Tanı' konur. Hastalığın nedeni olan etmenin işyerinde olduğu gösterilmelidir.
- Tıbbi tanının Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından onaylanması durumunda 'Yasal Tanı' söz konusudur. Hastanın dosyasındaki bilgiler Sosyal Güvenlik Kurumu'na gönderilir ve Sosyal Güvenlik Kurumu MH Tanı Kurulu tarafından incelenerek karara bağlanır.

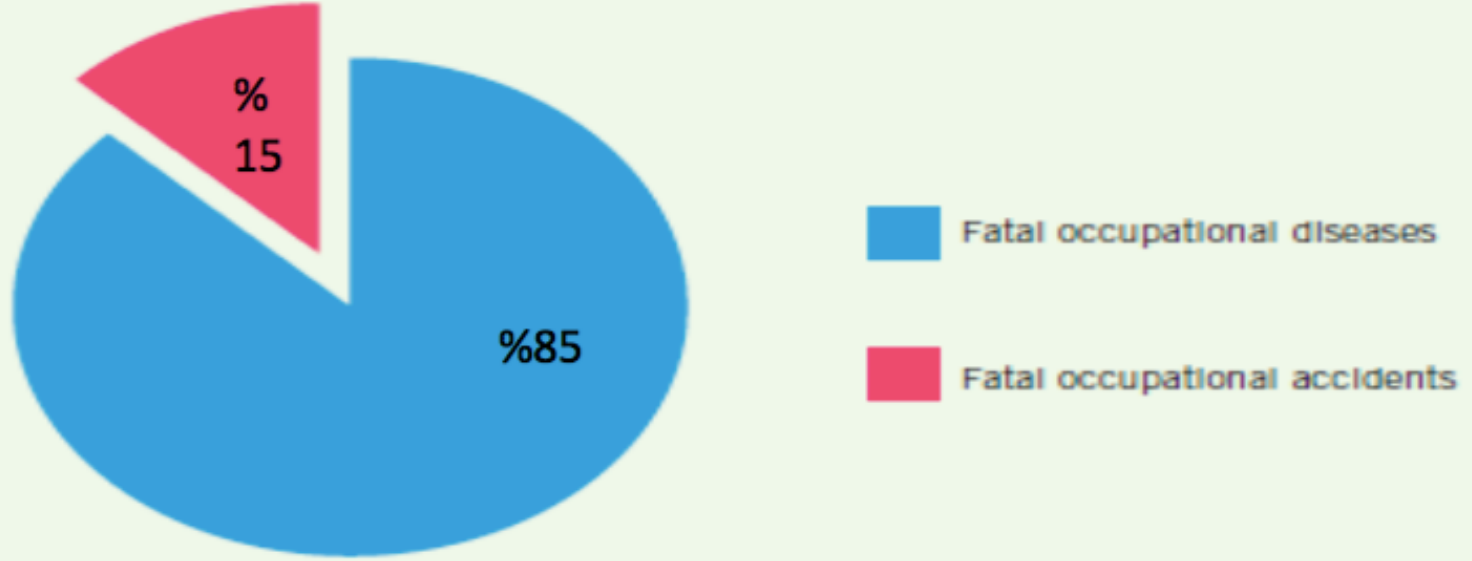
Meslek Hastalıklarının Boyutu

ILO'ya göre dünyada her yıl

- 2.34 milyon çalışan yaşamını yitirmektedir.
  - 2.02 milyonu işle ilgili hastalıklar nedeniyle,
  - 320.000'den fazla çalışan iş kazaları nedeniyle
- 317 milyondan fazla iş kazası,
- 160 milyondan fazla hastalık ortaya çıkmaktadır.

Tahmin edilen bir günde 6300 işle ilgili
ölümün
5500'i işle ilgili hastalık nedeniyledir.

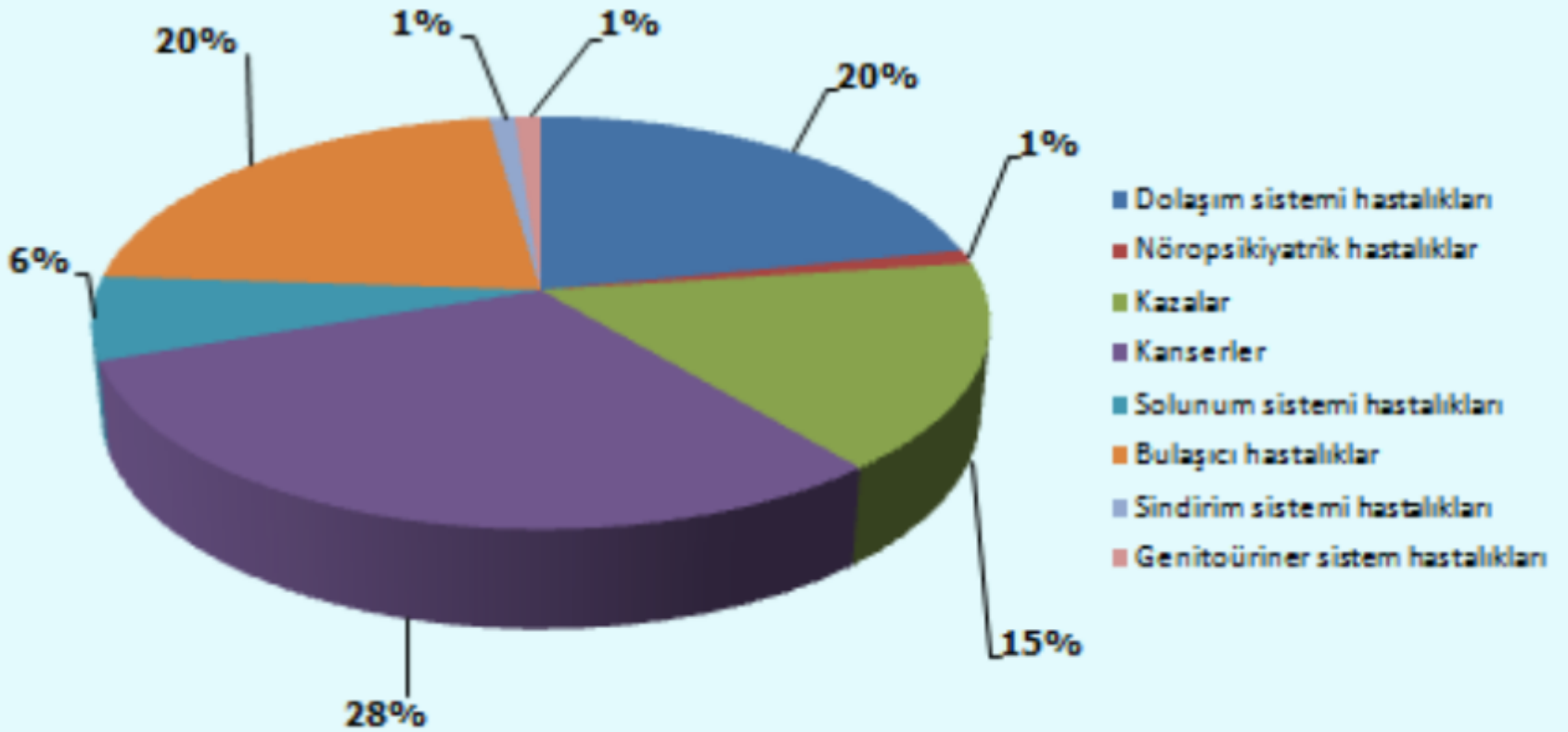
İşle İlgili Ölümler

İşle İlgili Ölümlerin Dağılımı

Her gün bir yenisi eklenen, toplu kayıplara da neden olan iş kazaları yanı sıra, meslek hastalıkları çok daha fazla çalışmanı sessizce etkilemektedir.

Dünyada iş ilişkili mortalitenin nedenleri

Mesleksel Etiyoloji

Akciğer kanseri	% 10
Tüm kanserler	%8
İskemik kalp hastalığı	%17
Lösemi	%2
KOAH	%13
Astım	%11
Silikozis, asbestozis	%100
Yaralanmalar	%10
Erişkin başlangıç işitme kaybı	%16
HBV, HBC	%40
HIV	%2
Solunum sistemi	%4
Bel ağrısı	%37
Sinir sistemi hastalıkları	%3
Mental bozukluklar	%4

İŞ KAZASI ve MESLEK HASTALIKLARINDAN DOĞAN

YÜKÜMLÜLÜKLER

1- Asıl İşverenin Görev ve Yükümlülükleri

İşçiyi Gözetme ve Koruma Yükümlülüğü

İş Sağlığı ve Güvenliği Tedbirlerini Denetleme Yükümlülüğü

İşverenin İşçilerini Eğitme ve Bilgilendirme Yükümlülüğü

İşverenin İşyerini Örgütleme Yükümlülüğü

İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu Kurma Yükümlülüğü

İşyeri Hekimi İstihdam Etme Yükümlülüğü

İş Sağlık Birimi Oluşturma Yükümlülüğü

İşyerinde Mühendis, Teknik Eleman ve İş Güvenliği Sorumlusu İstihdam Etme Yükümlülüğü

İşverenin Sosyal Güvenlik Kurumu'na Karşı Yükümlülüğü

Sigortalıları Kuruma Bildirme Yükümlülüğü

Sosyal Güvenlik Primlerini Ödeme Yükümlülüğü

Sigortalıya Sağlık Yardımı Yapma Yükümlülüğü

İŞ KAZASI ve MESLEK HASTALIKLARINDAN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLER

2-Alt İşverenin Görev ve Yükümlülükleri

- Alt işverenin, asıl işveren karşısındaki konumu "işçi" ya da "işveren vekili" değil, bağımsız bir işverenliklidir.
- Alt işveren; işini, asıl işverenden bağımsız hizmet sunan müteşebbis konumuyla almaktadır. Alt işveren, işçi ve işveren vekilinden farklı olarak asıl işverenin emir ve talimatlarına göre değil, alt işverenlik sözleşmesinde dile getirilen proje ve teknik şartlara göre işi yürütmektedir.
- Alt işverenin, aldığı işi fiilen çalışarak yapması değil, aldığı işi kendisi ile hizmet akdi bağı olan işçilere yaptırması söz konusudur.

İŞ KAZASI ve MESLEK HASTALIKLARINDAN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLER

Alt İşverenin Yükümlülükleri

•4857 sayılı Kanun'un işçi lehine yorum ilkesine sahip olmasının bir sonucu olarak bir **işçinin**, **ister asıl işverenin ister alt işverenin işçisi olsun, hakları** (ücret, koruma, barınma, vs.) daima koruma altındadır.

•Alt işveren, konumu gereği yaptığı işi asıl işverenden aldığı için sorumluluk konusunda yalnız değildir. **Kanun gereğince asıl işverenin, kendi işçileri ve alt işverenin işçilerine** karşı sorumluluğu vardır. Yani alt işveren, işyerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmese, SGK, asıl işverene karşı rücu davası açabilecektir.

•Yükümlülük konusunda ortaya çıkan sorunların başında; işçilerin ücret, kıdem tazminatı gibi hakları gelmektedir. Kanun gereğince asıl işveren, örneğin alt işverenin işçisinin ödenmeyen ücretinden veya uğradığı iş kazasından doğan tazminatından alt işveren ile müteselsil olarak sorumludur.

İŞ KAZASI ve MESLEK HASTALIKLARINDAN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLER

3-İşçilerin Yükümlülükleri

İş kazası veya meslek hastalığının önceden önlenmesinde ya da vaka sonrasında, işverenin olduğu kadar sigortalının da yerine getirmesi gereken sorumluluklar bulunmaktadır. Bir işyerindeki olumsuzluklar ilk etapta, işçi ve işverenin üzerlerine düşen görevleri yapmasıyla önlenebilir veya en aza indirilebilir. Bu nedenle işçi ve işverenin yasaların kendilerine yüklediği sorumlulukları iyi bir şekilde bilmeleri ve uygulamaları gerekmektedir.

- İşyerinde İşverence Alınan İş Sağlığı Güvenliği Tedbirlerine Uyma Yükümlülüğü
- İş Kazasını Bildirme Yükümlülüğü
- Doktor Tavsiyelerine Uyma Yükümlülüğü

İŞ KAZASI ve MESLEK HASTALIKLARINDAN DOĞAN

YÜKÜMLÜLÜKLER

4-Sendikaların Yükümlülükleri

▪Sendikalar, işçi ve işverenlerin haklarının korunması ve gözetilmesi açısından çalışma hayatında önemli bir yere sahiptir. İş sağlığı ve güvenliği konusunda da sendikaların, devletin ve işverenlerin yanında kendilerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekir.

▪İşçi sendikaları, iş sağlığı ve güvenliği mevzuatının uygulanmasının takipçisi olmak ve iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyma konusunda işçilere karşı olan eğitim görevlerini yerine getirmek durumundadır.

•6356 sayılı Sendikalar Kanunu gereğince; sendikaların amacı, üyelerinin hak ve menfaatlerini korumaktır. Bu bağlamda işçilerin en önemli sosyal hakları sağlıklı bir ortamda tehlikelerden uzak olarak yaşamaktır.

•Bu nedenle toplu iş sözleşmelerinde ağırlık sadece parasal haklarda olmayıp iş sağlığı ve güvenliği kuralları da önemine uygun bir şekilde bu sözleşmelerde yer almalıdır.

İŞ KAZASI ve MESLEK HASTALIKLARINDAN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLER

5-Devletin Yükümlülükleri

•Anayasamızın değişik ilke ve kuralları devlete iş sağlığı ve güvenliğini sağlama sorumluluğunu yüklemiştir. Anayasadan doğan bu sorumlulukları; **mevzuat hazırlamak, resmi örgütü kurmak ve denetim, yaptırım ve uygulama** olarak özetlemek mümkündür.

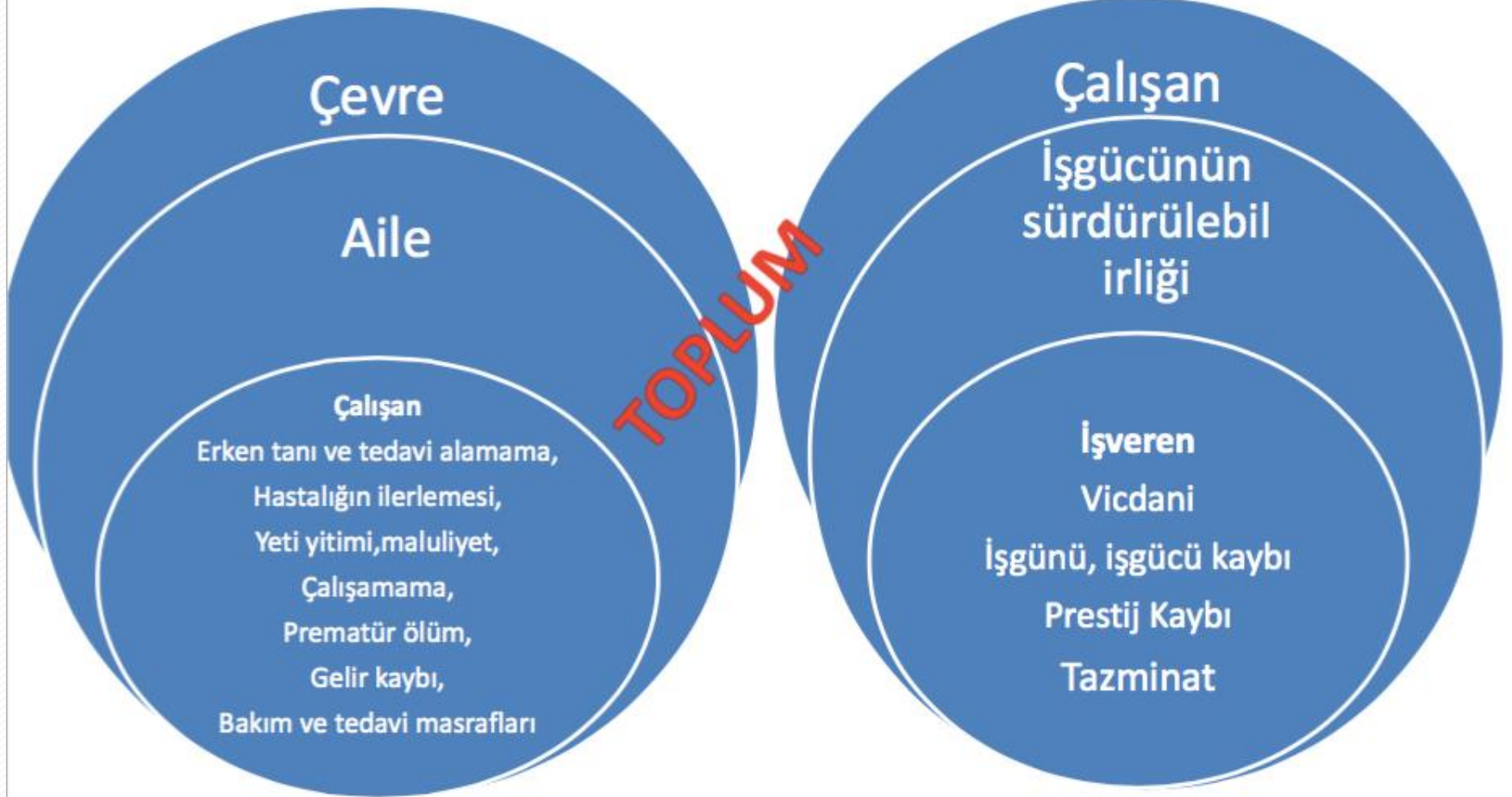
•Başka bir ifadeyle, anayasadan doğan ödevini yerine getirebilmek için devlet, her şeyden önce iş güvenliğine ilişkin yasaları ve diğer hukuki düzenlemeleri (Tüzük, Yönetmelik vb.) yürürlüğe koyacak, güçlü bir iş güvenliği kurumunu oluşturacak, mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını denetleyecek, gerekli olan durumlarda ise hukuki, idari ve cezai yaptırımlara başvurarak işyerlerinde iş güvenliği yükümlülüklerinin yerine getirilmesini sağlayacaktır.

•Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği denetimlerinin düzenli ve tatmin edici bir şekilde yapıldığını söylemek ne yazık ki zordur. İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uygulanan kuralların uygunluğu ve yeterliliğinin, belli süreler içinde denetlenmesi ve görevlendirilen iş müfettişlerinin *tarafsızlığına* bağlı olduğu söylenebilir.

Meslek Hastalıklarına Tanı Koymanın Önemi Giderek Artıyor

- Kimyasalların çeşitliliğinin ve kullanımının artma (100.000)
- Bazı kimyasallar örn. asbest, nikel, vinil klorid, krom, kurşun vb. meslek hastalıklarının nedenleri olarak iyi bilinirler. Yeni kimyasallar ve kullanımları artmaktadır.
- Çoğu olası toksik etkileri bakımından yeterince test edilememiştir.
- Bilimsel çalışmalar, kanserler, astım ve gelişimsel bozukluklarda artışın, özellikle genç işçilerde işyeri kimyasalları maruziyetine bağlanabileceğini düşündürmektedir.

Meslek Hastalıklarının Önemi

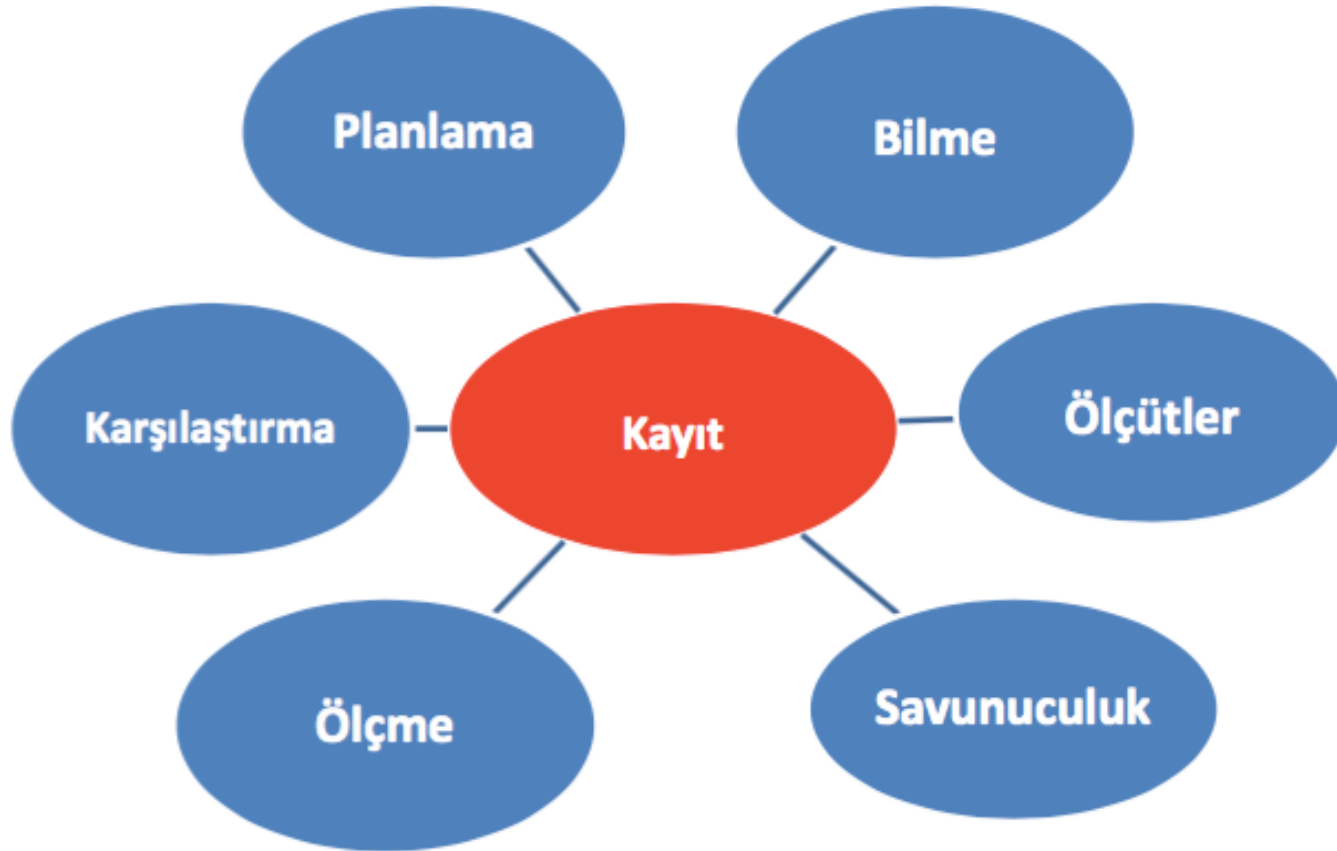
**Tüm dünyada, meslek hastalıkları tanısı,
bildirimi, kayıt altına alınması
ve doğru istatistiklerin elde edilmesi
başta gelişmekte olan ÷lkelerde olmak üzere
SORUN!**

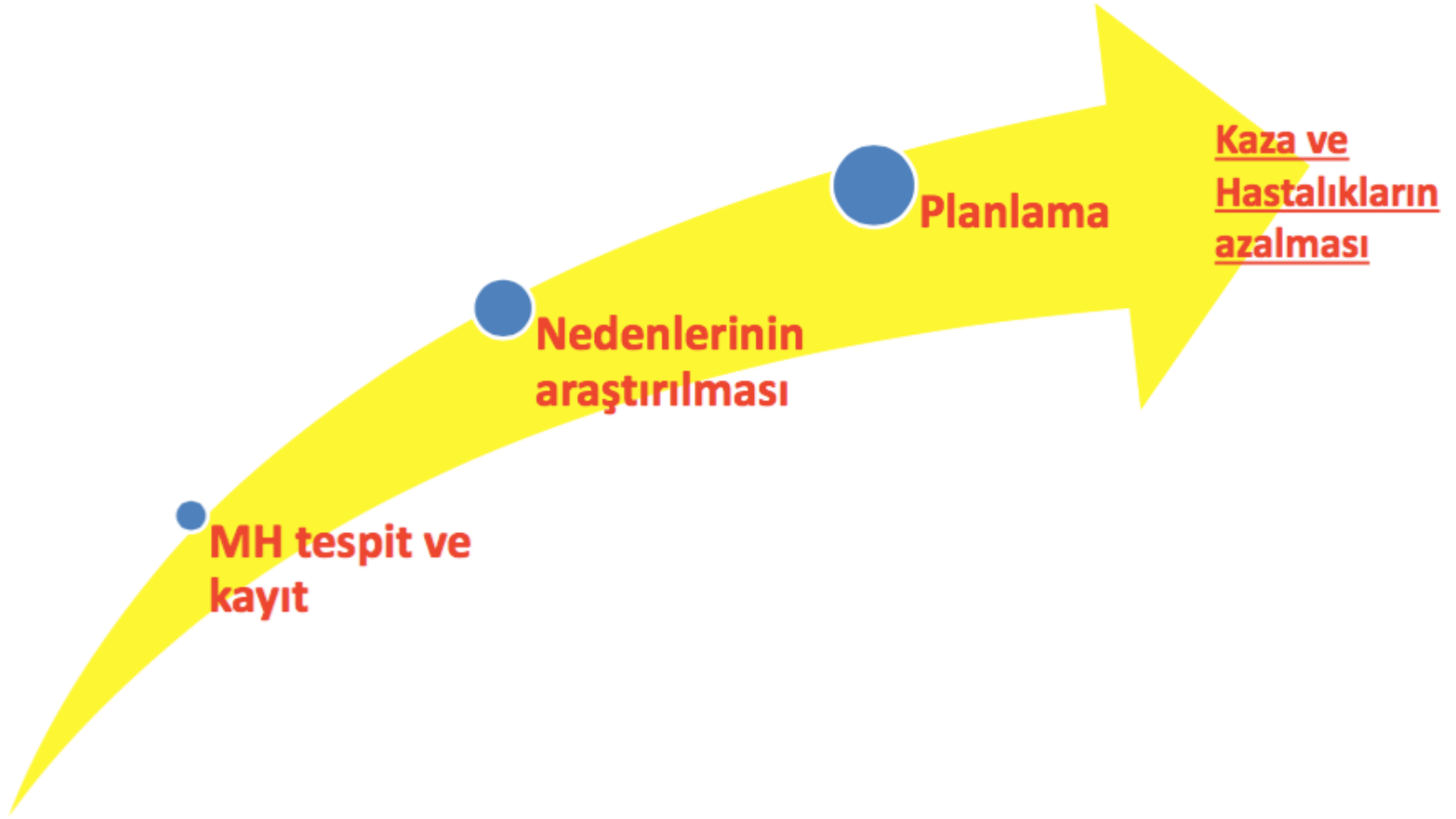
Meslek Hastalıklarının Yok Sayılma Döngüsü

Veri toplama ve kayıtların önemi

Dünyada Meslek Hastalıklarının Türleri

- Kas iskelet sistemi hastalıkları (KİH) çoğu ülkede artış göstermektedir.
- ABD'de (2009) Arjantin'de (2010) deri, işitme ve solunum ile ilgili sorunlar hızla artan ilk üç hastalıktır.
- İş ilişkili stres, şiddet ve psikolojik bozukluklar hızla artmaktadır.
- Avrupa'da yaygın ve hızlı işsizlik artışı, intihar hızlarının artışı ile ilişkili bulunmuştur.
- 13 ülkede, ekonomik kriz dönemlerinde kardiyovasküler mortalite hızında artış %6,4 bulunmuştur.

Dünyada Meslek Hastalıklarının Türleri

- Pnömkonyoz tüm dünyada önemli
- Latin Amerika'da silikozis madencilerde yaygındır.
- Vietnam'da tüm meslek hastalıklarının %75'i pnömkonyozdur.
- Asbest ile ilişkili ölümler 1960 ve sonrası kullanım nedeniyle endüstrileşmiş ülkelerde artıyor. İngiltere ve Almanya'da asbest ilişkili ölümlerin 2015-2016'da pik yapması bekleniyor.
- Brezilya, Şili, Hindistan, Güney Afrika, Tayland, Türkiye ve Vietnam, pnömkonyozun önlenmesi programını başlatmıştır.
- ILO ve DSÖ'nün 2006'da asbest ilişkili hastalıkların tanınması ve önlenmesi ile ilgili çözüm önerileri çoğu ülkede uygulamaya konmaktadır.

Meslek Hastalıkları

Dünyada

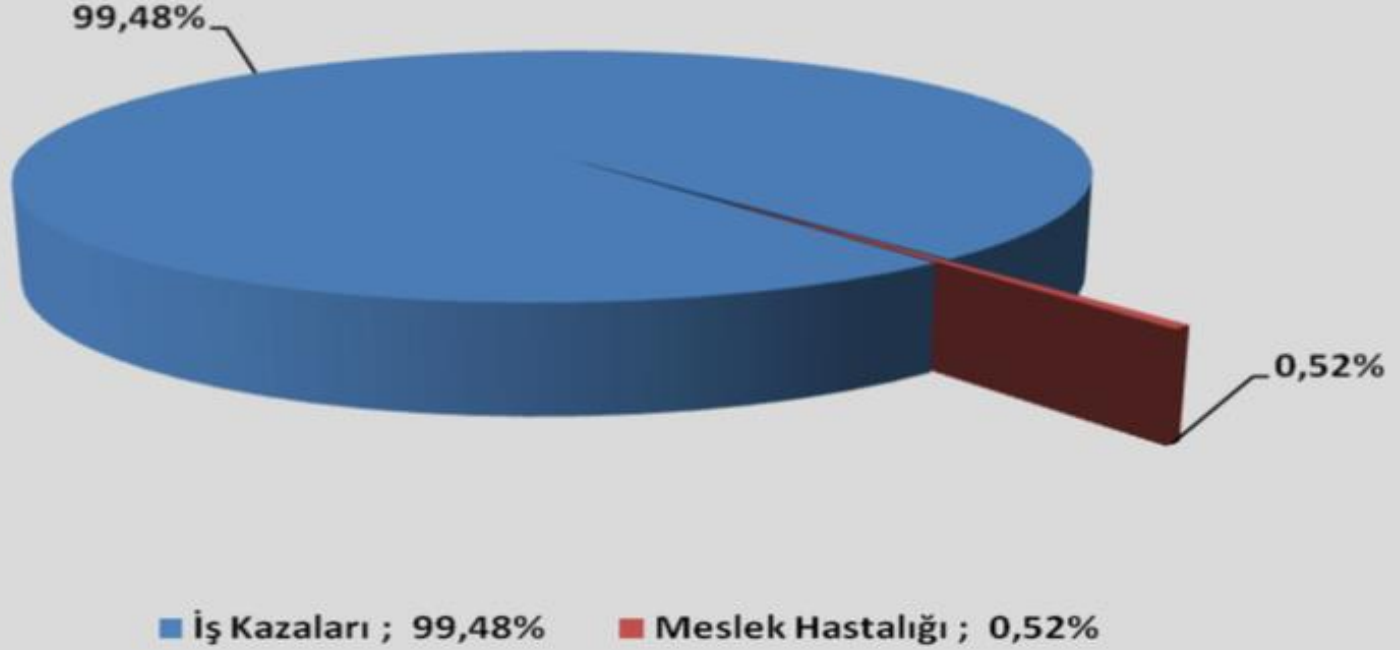
- Kas iskelet sistemi hastalıkları,
- Deri hastalıkları,
- Sinir sistemi hastalıkları,
- Duyu organlarının hastalıkları,
- Solunum sistemi hastalıkları,
- Kalp hastalıkları

Türkiye'de

- Pnömokonyozlar
- Kurşun zehirlenmesi,
- Kimyasallara bağlı zehirlenmeler
- Enfeksiyonlar,
- İşitme kayıpları,
- Lokal baskı sonucu sinir felçleri...

Türkiye'de kas iskelet sistemi ve deri hastalıkları çok çok az düzeylerde tespit edilmektedir.

Türkiye Meslek Hastalıkları - İş Kazaları Oranı (2012)

Dünyada işe bağlı sağlık sorunlarının toplamının %56'sı meslek hastalıkları, %44'ü iş kazaları, **Türkiye'de** %99'dan fazlası iş kazası %1'den azı meslek hastalığıdır.

Çalışan Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi ve Çalıştayı 02-05 Aralık 2014

Beklenen/Saptanan Meslek Hastalıkları

Beklenen Meslek Hastalığı sayısı: 1000'de 4-12
Her yıl Türkiye'de 40.000-120.000 vaka,
100.000'de 400-1200 sıklık beklenmelidir.

**WHO – Dünya Sağlık Örgütü Verilerine Göre Beklenen (%0.4-%0.12)
ve Tespit Edilen Meslek Hastalığı Sayıları
(2003-2007)**

Çalışan sayısına göre beklenen M.H. Sayıları	2003	2004	2005	2006	2007
İsveç (17.604-52.813)	25058	20460	16840	13951	11463
Finlandiya (10.048-30.144)	---	---	6774	6715	---
Norveç (9.772-29.316)	3423	2870	2274	3398	2871
Letonya (4.476-13.428)	965	1888	1673	1111	1591
Almanya (152.492-457.476)	17425	17413	16519	14732	---
Türkiye* (43.000-130.000)	440	384	519	574	1208
Beyaz Rusya (17.780-53.344)	186	226	216	183	178
Moldova Cum. (4.988-14.966)	35	15	26	30	32

Tablo: Türkiye’de 2000-2012 yılları arasında meslek hastalıkları sayıları ve sıklıkları (100.000’de)

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
MH	803	883	601	440	384	519	574	1208	539	429	533	697	395
MH Ölüm	6	6	6	1	2	24	9	1	1	0	10	10	1
MH Sıklık 1/100000	14	18	11	7	6	7	7	14	6	4	5	6	3

TÜİK İş Kazaları ve İşe Bağlı Sağlık Problemleri Raporu (2013)*

Sektörler	%
Madencilik, taşocakçılığı	5.5
Tarım, ormancılık, balıkçılık	2
İnşaat	3.5
Toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller	2.1
İmalat	2.7
Toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmet faaliyetleri	2.2
Toplam	2.1

*15 yaş üstü olup, istihdamda olan ya da geçmişte çalışmış olanlar

İşyerlerinin sağlık güvenlik hizmetleri

Çalışana yönelik çalışmalar

- İşe Giriş Muayenesi
- Aralıklı (Periyodik) Muayeneler
- Özel Tarama Muayeneleri
- İşe Dönüşte Yapılacak Muayeneler
- Eğitim

İşyerine yönelik çalışmalar

- İşyeri ortam analizleri

Çevreye yönelik çalışmalar

- Çalışma düzeni, çevre düzeni

Çalışana yönelik çalışmalar

- İşe giriş muayenesi
- Aralıklı muayeneler
- Hastalık ve hastalık sonu muayeneleri
- Bazı grupların özel muayenesi (çocuk işçi, kadın işçi, yaşlı işçi, vb)
- Her muayenede gerekli laboratuvar bulgularla destekleme
- Rehabilitasyon
- Eğitim

İŖe GiriŖ Muayenesi

- ▶ Her alıŖanın iŖe baŖlamadan önce iyi bir muayeneden geçirilmesi hem yasal zorunluluktur, hem de daha sonraki bulguların değerlendirilmesinde yararlı olacaktır.
- ▶ Bu muayenede alıŖanın gireceği iŖin özelliklerine göre bazı özel incelemeler de yapılabilir (odyometri, SFT vb.)
- ▶ Bu arada iŖyerindeki, sağlığına zararlı olabilecek etkenler için de uyarıda bulunarak korunma yöntemlerini uygulama eğitimi yapılmalı, bazı koruyucu aŖılar (gerekliyorsa) yapılmalıdır (tetanoz, BCG, vb.)

Aralıklı (Periyodik) Muayeneler

- ▶ Çalışanlar yaptıkları işin ve işyerinin getirdiği zararlılık derecesine, bedensel durumlarına ve en çok risk altındaki organ ve sistemlere göre (kadın, çocuk, yaşlı) değişen aralıklarda muayene edilerek oluşabilecek meslek hastalığının önlenmesi ya da erken tanısı yapılarak zararlarının azaltılması sağlanmalıdır

Özel Tarama Muayeneleri

- Daha önce yapılan muayenelerin dışında bazı gruplar özel olarak daha sık ve bazı hastalıklar yönünden incelenir (diyabet, hipertansiyon ve kronik akciğer hastalığı olanlar, çocuk-genç çalışanlar, gebe ve emzikliler vb)
- Bu yolla meslek hastalıklarının gelişmesi önlenabilir ve genel sağlık durumları geliştirilir.

İŖe DönüŖte Yapılacak Muayeneler

Hastalık Sonu

- Hastalık ister mesleksel, ister meslek olmayan türden olsun geçirilen hastalığın vücutta yaptığı olumsuz durum değerlendirilerek işe devamının tartışılması, alınması gerekli önlemler ve eğitim yapılmalıdır.

İşyerine yönelik çalışmalar

- **İşyeri ve çalışma düzeninin uygunluğu ve tehlikelerin giderilmesi**
- **İşyeri ortam analizleri**
İşyerindeki sağlığa zararlı etkenlerin ölçümü hem meslek hastalıklarının önlenmesi, hem de meslek hastalığının tanısını koymada önemlidir. Her bir madde için belirlenen (ülkelere göre değişik), izin verilecek en yüksek doz (değer) değerlendirmesi de böylece anlam kazanır.

İzin verilebilecek en üst sınır için (M.A.C. ve T.L.V.) iki ayrı tanımlama yapılmıştır.

- **M.A.C.** (Maximum allowable concentration): Daha çok kısa sürede etki gösteren maddeler için kullanılmaktadır.
- **T.L.V.** (Threshold limit value) : Daha çok uzun sürede etki eden maddeler için kullanılmaktadır. İşyerindeki günlük ortalama değer ya da eşik değeri göstermektedir

Çevreye yönelik çalışmalar

Çevreden gelebilecek ya da çevreye olabilecek zararların incelenmesi ve önlenmesi vb.

- İşyeri ortamı için konulan bu sınırlar gibi bu maddelerin insan vücudunda da hangi değerlerde tehlikeli olacağı ayrı ayrı gösterilmiştir.
- İşyerinde yapılacak diğer bir inceleme de her bir zararlı etkene karşı uygulanacak koruyucu araçların durumu ve çalışanların davranışları olmalıdır.

İŞ KAZASI ve MESLEK HASTALIKLARININ BİLDİRİLMESİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1- Meslek Hastalığının İşveren Tarafından Bildirilmesi Yükümlülüğü

İşverenin, çalıştırdığı bir sigortalının meslek hastalığına tutulduğunu öğrenmesi veya durumun kendisine bildirilmesi halinde bunu, vizite kağıdı ile ve öğrendiği günden başlayarak iki gün içinde SSK'na bildirmesi gerekmektedir. İşveren sadece halen işyerinde çalıştırdığı işçilerin meslek hastalığına yakalandığını bildirmekle yükümlüdür.

Meslek hastalığını bildirmeyen veya haber verme kağıdında belirtilen bilgiyi “kasten eksik” veya “kasten yanlış” bildiren işveren hakkında 506 sayılı Kanununun 27. maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaktadır. Bildirimin zamanında yapılmaması nedeniyle, sigortalının tedavi süresinin uzaması veya malül kalması yüzünden doğan SSK'nın zararlarından işveren sorumlu tutulmakta ve bu sebeple yapılan harcamalar işverenden tahsil edilmektedir.

2- İşten Ayrılan Sigortalıların Meslek Hastalığını Bildirmeleri

Sigortalı olarak çalıştığı ve meslek hastalığına sebep olacak işten veya işyerinden ayrıldıktan sonra meslek hastalığı ortaya çıkan sigortalılar, sigorta yardımlarından faydalanmak için alacakları hekim raporu ve gerekli belgelerle doğrudan SSK'na müracaat edeceklerdir. Sigortalının, sigorta yardımlarından yararlanabilmesi için, eski işinden fiilen ayrıldığı tarih ile meslek hastalığının hekim raporu ile tespit edildiği tarih arasında, Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü ve eki meslek hastalıkları listesinde belirtilen süreden daha fazla bir zamanın geçmemiş olması gerekmektedir.

MESLEK HASTALIKLARININ SAPTANMASININ ÖNEMİ

- Ülkemizde meslek hastalıklarının tanısı konusunda sıkıntı yaşanmakta, bu hastalıklar iyi bilinmediği için çoğu kez atlanmakta ve tedavisi mümkün olan hastalıklar bile yıllarca yanlış tanılarla izlenebilmekte, **çok daha ağır hastalık tabloları** ile kişiler karşımıza çıkabilmektedir. Bu durum **tazminatları ve sağlık harcamalarını** arttırır yükselir.
- Hastalıkların tedavisi için yapılan **harcamalar** sigorta kurumunun kaza sigortası yerine hastalık sigortası tarafından veya doğrudan çalışanların kendi ceplerinden karşılanır.
- Bir hastanın yakalanması işyerinde **sağlık riskinin varlığını kanıtlar** ve o işyerinde çalışan çok sayıda işçinin korunabilmesi için önlem alınmasını sağlar. Meslek hastalıkları saptanmadığı sürece işyerlerinde çalışanları hasta eden sorunların farkına varılamaz ve bu sorunlara dönük önlemler alınmayacağı için mevcut koşullar çalışanları **hasta etmeye devam** eder.
- Çalışanlar meslek hastalığına yakalanmaları nedeniyle kendilerinde ortaya çıkan **işgücü kayıpları** nedeniyle sigorta kurumları tarafından tazmin edilemezler.
- Konulamayan tanılar ve yapılamayan incelemeler nedeniyle ülke çalışan sağlığı ve güvenliği konusunda çok değerli **bilgi birikimi ve veri tabanından yoksun** kalır.

- Meslek hastalıkları, nedeni işyerinde olan, işyerinde alınacak önlemlerle denetlenebilen ve korunulabilen hastalıklardır.
- Hekimler ayrıntılı iş öyküsü almalıdır (RAMAZZINI'nin öğüdü*).
- Kaynakta kontrol en öncelikli çözümdür.
- Kişisel koruyucu malzeme kullanımı son çaredir ama önemlidir.
- Etkenler en çok solunum yoluyla vücuda girer.
- Tedavide ilk yapılacak işlem o işten uzaklaştırmaktır.
- Risk değerlendirme ve kontrolü en önemli yaklaşımdır.
- Çalışan, hekim, işveren, sistem önündeki kaygı ve engeller kaldırılmalıdır.
- Çoğu meslek hastalığı tedavi edilemez.
- KORUMA öncelikli hedeftir.

Teşekkürler..